

INSTYTUT EKONOMIKI ROLNICTWA
I GOSPODARKI ŻYWNOŚCIOWEJ
PAŃSTWOWY INSTYTUT BADAWCZY

Konkurencyjność polskich producentów żywności i jej determinanty (3)

Redakcja naukowa
dr Iwona Szczepaniak

Autorzy:
dr Łukasz Ambroziak
mgr Małgorzata Bulkowska
dr Katarzyna Kosior
prof. dr hab. Henryk Runowski
dr Iwona Szczepaniak
mgr Mirosława Tereszczuk
dr hab. Ludwik Wicki, prof. SGGW

ROLNICTWO POLSKIE I UE 2020+
WYZWANIA, SZANSE, ZAGROŻENIA, PROPOZYCJE

Warszawa 2017

Prof. dr hab. Henryk Runowski i dr hab. Ludwik Wicki, prof. SGGW
są pracownikami Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie.

Pozostali Autorzy publikacji są pracownikami Instytutu Ekonomiki Rolnictwa
i Gospodarki Żywnościowej – Państwowego Instytutu Badawczego.

Pracę zrealizowano w ramach tematu

Ewolucja i perspektywy rynków rolno-spożywczych

w zadaniu *Konkurencyjność polskich producentów żywności i jej determinanty.*

Celem pracy jest ocena konkurencyjności polskich producentów żywności
i jej wybranych determinant.

Recenzenci:

dr hab. Krzysztof Firlej, prof. Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie

dr hab. Karolina Pawlak, prof. Uniwersytetu Przyrodniczego w Poznaniu

Opracowanie komputerowe

Anna Staszczak

Korekta

Barbara Pawłowska

Redakcja techniczna

Leszek Ślipiński

Projekt okładki

Leszek Ślipiński

ISBN 978-83-7658-709-7

Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej

– Państwowy Instytut Badawczy

ul. Świętokrzyska 20, 00-002 Warszawa

tel.: (22) 50 54 444

faks: (22) 50 54 757

e-mail: dw@ierigz.waw.pl

<http://www.ierigz.waw.pl>

4. Umowy o wolnym handlu UE z Ukrainą, Gruzją i Mołdawią a konkurencyjność polskich producentów żywności

DOI: 10.30858/pw/9788376587097.4

4.1. Wprowadzenie

Jednym z głównych celów polityki zagranicznej Unii Europejskiej jest nawiązywanie nowych oraz zacieśnianie już istniejących relacji między UE i jej wschodnimi sąsiadami poprzez pogłębianie współpracy politycznej i integracji gospodarczej. Wymiar polityki zewnętrznej UE w ramach Europejskiej Polityki Sąsiedztwa określa Program Partnerstwa Wschodniego (PW) uruchomiony w 2009 roku. Obejmuje on sześć państw, tj.: Ukrainę, Białoruś, Mołdawię, Gruzję, Azerbejdżan i Armenię. Jego celem jest zbliżenie tych krajów do UE, a w efekcie podpisanie umów stowarzyszeniowych i powołanie stref wolnego handlu pomiędzy UE a państwami partnerskimi¹⁷⁰. Dotychczas jednak tylko z Ukrainą, Mołdawią i Gruzją zostały zawarte nowe wiążące ramy prawne współpracy¹⁷¹. Białoruś, Armenia i Azerbejdżan ze względu na skomplikowaną sytuację wewnętrzną nie nawiązały bliższych relacji w ramach Partnerstwa Wschodniego.

Unia Europejska i Ukraina prowadziły negocjacje w sprawie podpisania umowy o stowarzyszeniu od marca 2007 roku. Ze względu na sytuację polityczną na Ukrainie podpisanie politycznej części umowy stowarzyszeniowej nastąpiło w marcu 2014 roku, natomiast druga, gospodarcza część umowy – Porozumienie o pogłębionej i całościowej strefie wolnego handlu między UE i Ukrainą (*Deep and Comprehensive Free Trade Agreement – DCFTA*) – zostało podpisane 27 czerwca 2014 roku. Natomiast już 22 kwietnia 2014 roku, w celu wsparcia Ukrainy w trudnej sytuacji politycznej i gospodarczej, UE udzieliła jej dodatkowych autonomicznych preferencji jednostronnych, liberalizując dostęp do swojego rynku zgodnie z koncesjami przewidzianymi w załączniku I-A części handlowej układu stowarzyszeniowego UE–Ukraina¹⁷². Umowa DCFTA między UE a Ukrainą weszła w życie 1 stycznia 2016 roku. To najważniejsza i największa część podpisanej w 2014 roku umowy stowarzyszeniowej. Dotyczy ona utworzenia strefy wolnego handlu, ale także przewiduje przyjęcie przez Ukrainę

---

¹⁷⁰ https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/neighbourhood/eastern-partnership_en (dostęp: 27.09.2017).

¹⁷¹ T. Michalewski, *Umowy o stowarzyszeniu z UE w ramach partnerstwa wschodniego – wybrane zagadnienia*, [w:] M. Sadowski (red.), *Z badań nad prawem, administracją i myślą polityczną*, Uniwersytet Wrocławski, 2015.

¹⁷² Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 374/2014 z 16 kwietnia 2014 r. w sprawie obniżenia lub zniesienia ceł na towary pochodzące z Ukrainy, Dz. Urz. UE L 118 z 22.04.2014.

około 60% unijnego prawa, w tym regulacji w zakresie przepisów: technicznych, sanitarnych, fitosanitarnych, celnych i dotyczących ochrony własności intelektualnej. Ma ponadto stworzyć równe warunki konkurencji. Układ o stowarzyszeniu UE z Ukrainą wszedł w życie 1 września 2017 roku¹⁷³.

27 czerwca 2014 roku UE podpisała również układy o stowarzyszeniu z Gruzją i Mołdawią. Weszły one w życie w całości 1 lipca 2016 roku, jednak najważniejsza i najbardziej obszerna część tych umów, czyli porozumienia o pogłębionej i całościowej strefie wolnego handlu (DCFTA), w większości były już tymczasowo stosowane od września 2014 roku. Umowy stowarzyszeniowe mają stopniowo integrować te kraje z rynkiem unijnym. Proces ten ma być możliwy m.in. dzięki zniesieniu większości cel i barier handlowych oraz dostosowaniu do standardów unijnych.

Celem niniejszego rozdziału jest próba oceny wpływu zawarcia przez Unię Europejską umów DCFTA z Ukrainą, Mołdawią i Gruzją na handel rolno-spożywczy Polski, w tym na konkurencyjność polskich producentów żywności na tych rynkach. Ocena ta została poprzedzona charakterystyką handlu rolno-spożywczego Polski z tymi trzema krajami, analizą barier we wzajemnej wymianie handlowej oraz omówieniem najważniejszych postanowień umów DCFTA w kwestii liberalizacji obrotów handlowych produktami rolno-spożywczymi.

Źródłem danych o strumieniach handlu zagranicznego produktami rolno-spożywczymi była baza WITS-Comtrade. Do analizy stawek celnych wykorzystano WTO World Tariff Profiles. W opracowaniu pod pojęciem Unii Europejskiej rozumie się 28 państw członkowskich. Do produktów rolno-spożywczych zaliczono produkty z działów 01-24 HS, z wyjątkiem punktu dotyczącego stawek celnych, w którym przyjęto definicję stosowaną przez WTO¹⁷⁴.

4.2. Handel rolno-spożywczy Polski z Ukrainą, Mołdawią i Gruzją

Spośród trzech analizowanych państw PW najważniejszym partnerem Polski w handlu rolno-spożywczym jest Ukraina. Mołdavia i Gruzja mają zdecydowanie mniejsze znaczenie. Obroty handlowe z Mołdawią są ponad trzydziestokrotnie, a z Gruzją ponad dwudziestokrotnie mniejsze niż z Ukrainą. O ile w handlu z Ukrainą i Mołdawią Polska od 2011 roku posiadała deficyt (w przypadku Ukrainy z wyjątkiem 2013 roku), o tyle w handlu z Gruzją począwszy od 2011 roku odnotowuje rosnące dodatnie saldo obrotów handlowych. W 2016 roku

---

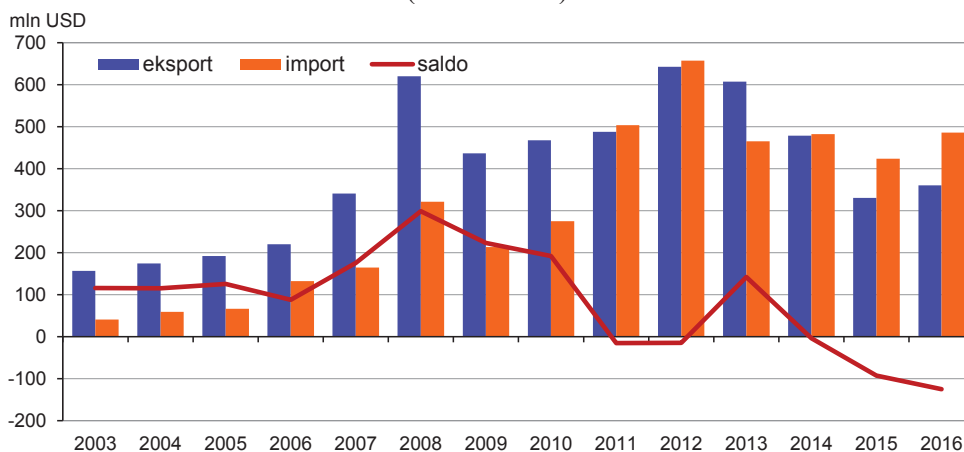
¹⁷³ https://ec.europa.eu/poland/news/170901_ue_ukraine_pl (dostęp: 27.09.2017).

¹⁷⁴ Według definicji WTO z produktów rolno-spożywczych wyłączono ryby i przetwory z ryb, natomiast dodatkowo zaliczono niektóre produkty rolne o charakterze nieżywnościowym spoza działów 01-24 HS (np. bawełnę i skóry).

na te trzy kraje przypadało 1,6% polskiego eksportu rolno-spożywczego ogółem i 8,3% eksportu rolno-spożywczego poza UE. W imporcie udziały te wynosiły odpowiednio 3,0 oraz 9,3%. Polska jest najważniejszym partnerem w handlu żywnością dla Białorusi oraz drugim co do ważności dla Ukrainy (po Hiszpanii). Dla pozostałych państw PW ma mniejsze, choć również istotne, znaczenie jako partner w handlu żywnością.

Do 2014 roku Ukraina była drugim po Rosji największym rynkiem zbytu polskich produktów rolno-spożywczych spośród krajów spoza UE. W 2016 roku Ukraina zajmowała zaś dwudzieste miejsce wśród największych odbiorców polskich produktów żywnościowych oraz piąte wśród krajów spoza UE (plasując się za Rosją, USA, Arabią Saudyjską i Białorusią). Mimo że w 2016 roku w porównaniu z 2013 rokiem wartość polskiego eksportu na Ukrainę zmniejszyła się o 40% (do 361 mln USD), udział tego kraju w polskim eksporcie poza UE zwiększył się dwuipółkrotnie – z 2,9 do 7,2%. Było to wynikiem znaczącego spadku wartości wywozu do Rosji w związku z wprowadzonym przez Rosję w połowie 2014 roku embargiem na przywóz większości produktów spożywczych¹⁷⁵. Z kolei spadek wielkości polskiego eksportu rolno-spożywczego na Ukrainę był spowodowany osłabieniem hrywny. Do 2010 roku Polska była eksporterem netto żywności na rynek ukraiński. Od 2011 roku Polska posiada ujemne saldo obrotów handlowych (wyjątek stanowił 2013 rok), które w 2016 roku osiągnęło rekordową wartość 125 mln USD (wykres 4.1).

Wykres 4.1. Polski handel produktami rolno-spożywczymi z Ukrainą (w mln USD)

Źródło: obliczenia własne na podstawie WITS-Comtrade.

¹⁷⁵ Ł. Ambroziak, I. Szczepaniak, *Skutki rosyjskiego embarga na import produktów rolno-spożywczych*, „Przemysł Spożywczy” 2014, nr 9, s. 2-8.

Tabela 4.1. Eksport rolno-spożywczy Polski na Ukrainę, do Gruzji i Mołdawii (średnio w latach 2014-2016)

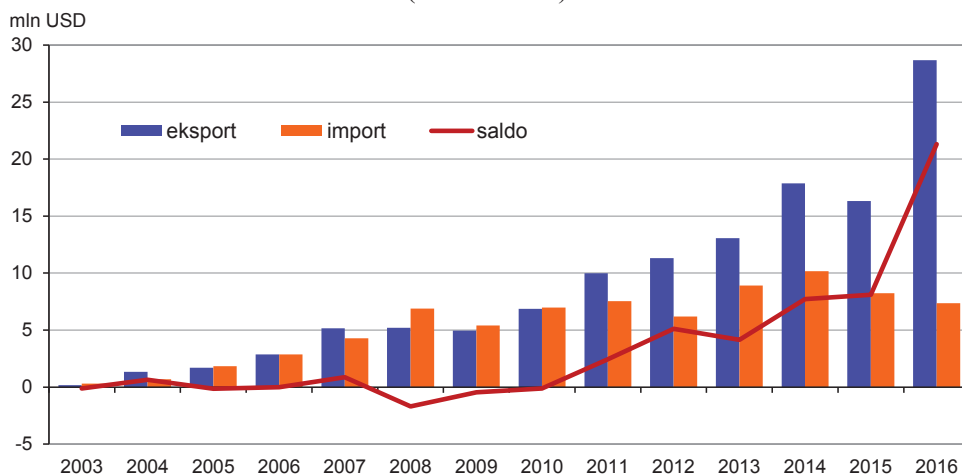
Dział HS	Ukraina		Gruzja		Mołdawia	
	wartość w tys. USD	udział w proc.	wartość w tys. USD	udział w proc.	wartość w tys. USD	udział w proc.
01 Zwierzęta żywe	21 802	5,6	12	0,1	157	0,6
02 Mięso i podroby	42 080	10,8	2 558	12,2	5 999	24,4
03 Ryby i owoce morza	3 389	0,9	29	0,1	516	2,1
04 Produkty mleczarskie i jaja	16 190	4,2	1 088	5,2	1 715	6,9
05 Pozostałe produkty zwierzęce	1 598	0,4	116	0,6	376	1,5
06 Żywe rośliny i kwiaty cięte	2 723	0,7	216	1,0	538	2,2
07 Warzywa	20 092	5,2	37	0,2	1 721	6,9
08 Owoce i orzechy	71 253	18,2	828	3,9	611	2,5
09 Kawa, herbata, przyprawy	22 433	5,8	74	0,4	486	2,0
10 Zboża	464	0,1	0	0,0	0	0,0
11 Produkty młynarskie, sód, skrobia	1 157	0,3	195	0,9	255	1,0
12 Nasiona i owoce oleiste	3 602	0,9	16	0,1	351	1,4
13 Ekstrakty roślinne	906	0,2	68	0,3	26	0,1
14 Pozostałe produkty roślinne	42	0,0	1	0,0	8	0,0
15 Tłuszcze i oleje zwierzęce lub roślinne	2 861	0,7	2 138	10,2	50	0,2
16 Przetwory z mięsa i ryb	1 744	0,4	131	0,6	1 222	4,9
17 Cukry i wyroby cukiernicze	7 192	1,8	5 549	26,6	2 539	10,2
18 Kakao i przetwory z kakao	33 765	8,7	1 559	7,4	3 127	12,6
19 Przetwory zbożowe i pieczywo cukiernicze	20 871	5,4	714	3,4	471	1,9
20 Przetwory z owoców i warzyw	32 049	8,2	909	4,3	1 654	6,7
21 Różne przetwory spożywcze	35 423	9,1	1 474	7,0	1 931	7,8
22 Napoje bezalkoholowe i alkoholowe	9 533	2,4	1 651	7,9	243	1,0
23 Odpady i pasze dla zwierząt	35 739	9,2	1 498	7,1	717	2,9
24 Tytoń i wyroby tytoniowe	3 060	0,8	98	0,5	61	0,2
Produkt rolno-spożywczy ogółem	389 968	100,0	20 959	100,0	24 774	100,0

Źródło: obliczenia własne na podstawie WITS-Comtrade.

Polska eksportowała na Ukrainę głównie owoce (mandarynki, brzoskwinie i jabłka), mięso i podroby (mięso drobiowe i tłuszcze pochodzenia zwierzęcego), odpady i pasze dla zwierząt oraz różne przetwory (w tym syropy cukrowe) – por. tabela 4.1. Sprowadzała natomiast odpady i pasze dla zwierząt (makuchy ze słonecznika), nasiona i owoce oleiste (nasiona rzepaku), tłuszcze i oleje (sojowy i rzepakowy) oraz inne produkty pochodzenia roślinnego (tabela 4.2). W 2015 roku Polska była drugim po Hiszpanii największym dostawcą żywności na Ukrainę (w 2013 roku zajmowała czwartą pozycję, za Rosją i Turcją).

Polskie obroty handlowe z Gruzją systematycznie się zwiększają. Szczególnie dynamiczny wzrost eksportu polskiej żywności na rynek gruziński miał miejsce po 2010 roku. W latach 2010-2016 wartość polskiego wywozu do Gruzji zwiększyła się ponad czterokrotnie, do 28,7 mln USD (wykres 4.2). Od 2011 roku Polska odnotowuje dodatnie i rosnące saldo obrotów handlowych, które w 2016 roku osiągnęło rekordową wartość 21,3 mln USD. Polska eksportuje do Gruzji głównie cukier i wyroby cukiernicze oraz tłuszcze zwierzęce (tabela 4.1), sprowadza natomiast wino, orzechy oraz przyprawy (tabela 4.2). W 2016 roku Polska była szóstym co do wielkości – za Rosją, Ukrainą, Turcją, Brazylią i Niemcami – dostawcą żywności do Gruzji (podczas gdy w 2010 roku uplasowała się na osiemnastej pozycji). Warto także podkreślić, że w 2016 roku Polska była drugim po Ukrainie największym dostawcą cukru na rynek gruziński.

Wykres 4.2. Polski handel produktami rolno-spożywczymi z Gruzją (w mln USD)

Źródło: obliczenia własne na podstawie WITS-Comtrade.

Tabela 4-2. Import rolno-spożywczy Polski z Ukrainy, Gruzji i Mołdawii (średnio w latach 2014-2016)

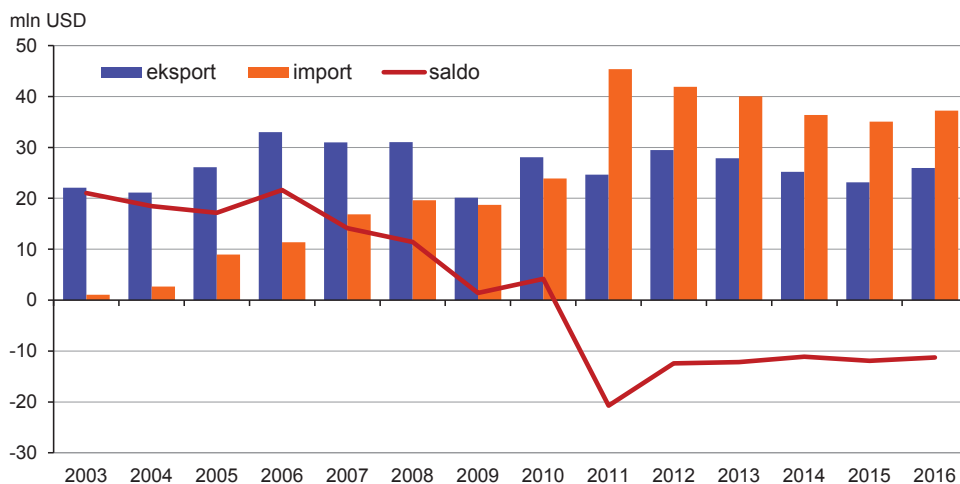
Dział HS	Ukraina		Gruzja		Mołdawia	
	wartość w tys. USD	udział w proc.	wartość w tys. USD	udział w proc.	wartość w tys. USD	udział w proc.
01 Zwierzęta żywe	843	0,2	0	0,0	0	0,0
02 Mięso i podroby	614	0,1	0	0,0	0	0,0
03 Ryby i owoce morza	173	0,0	0	0,0	0	0,0
04 Produkty mleczarskie i jajka	21 711	4,7	0	0,0	591	1,6
05 Pozostałe produkty zwierzęce	2 147	0,5	0	0,0	0	0,0
06 Żywe rośliny i kwiaty cięte	579	0,1	25	0,3	0	0,0
07 Warzywa	7 548	1,6	294	3,4	5	0,0
08 Owoce i orzechy	30 189	6,5	3 142	36,6	2 217	6,1
09 Kawa, herbata, przyprawy	480	0,1	44	0,5	28	0,1
10 Zboża	26 082	5,6	0	0,0	1 438	4,0
11 Produkty młynarskie, siód, skrobia	1 616	0,3	28	0,3	0	0,0
12 Nasiona i owoce oleiste	75 376	16,3	54	0,6	7 645	21,1
13 Ekstrakty roślinne	133	0,0	3	0,0	0	0,0
14 Pozostałe produkty roślinne	68 665	14,8	0	0,0	442	1,2
15 Tłuszcze i oleje zwierzęce lub roślinne	69 224	14,9	0	0,0	1 100	3,0
16 Przetwory z mięsa i ryb	2	0,0	0	0,0	0	0,0
17 Cukry i wyroby cukiernicze	6 187	1,3	7	0,1	977	2,7
18 Kakao i przetwory z kakao	2 564	0,6	50	0,6	268	0,7
19 Przetwory zbożowe i pieczywo cukiernicze	2 819	0,6	2	0,0	22	0,1
20 Przetwory z owoców i warzyw	37 628	8,1	115	1,3	9 883	27,3
21 Różne przetwory spożywcze	4 384	0,9	13	0,2	113	0,3
22 Napoje bezalkoholowe i alkoholowe	7 005	1,5	4 806	56,1	11 091	30,7
23 Odpady i pasze dla zwierząt	97 857	21,2	0	0,0	356	1,0
24 Tytoń i wyroby tytoniowe	211	0,0	0	0,0	37	0,1
Produkt rolno-spożywczy ogółem	464 037	100,0	8 583	100,0	36 213	100,0

Źródło: obliczenia własne na podstawie WITS-Comtrade.

W analizowanym okresie wartość polskiego eksportu rolno-spożywczego do Mołdawii wykazywała niewielkie wahania i oscylowała wokół 25 mln USD, podczas gdy import dynamicznie wzrastał, uzyskując w 2011 roku rekordową wartość 45 mln USD (wykres 4.3). W kolejnych latach wartość przywozu stopniowo malała, jednak wciąż utrzymywała się na relatywnie wysokim poziomie, w 2016 roku wynoszącym 27 mln USD. Szybszy rozwój importu niż eksportu spowodował, że Polska, począwszy od 2011 roku, posiadała deficyt w handlu z Mołdawią. Polska eksportowała na rynek mołdawski przede wszystkim mięso wieprzowe i drobiowe, cukier, pastę kakaową oraz ziemniaki (tabela 4.1). Sprowadzała natomiast soki owocowe, wino, nasiona słonecznika, rzepaku i lnu oraz alkohol etylowy (tabela 4.2). W 2016 roku Polska była piątym co do wielkości dostawcą żywności do Mołdawii, za: Ukrainą, Rosją, Rumunią i Niemcami.

Wykres 4.3. Polski handel produktami rolno-spożywczymi z Mołdawią (w mln USD)

Źródło: obliczenia własne na podstawie WITS-Comtrade.

W latach 2014-2016 w handlu rolno-spożywczym z Ukrainą Polska uzyskiwała dodatnie saldo w piętnastu spośród dwudziestu czterech działów HS (tabela 4.3), w tym największe w handlu mięsem i podrobami, owocami (m.in. dzięki reeksportowi mandarynek i brzoskwiń) oraz wyrobami czekoladowymi. Z kolei największy deficyt wystąpił w handlu nasionami i owocami oleistymi, olejami roślinnymi i odpadami (makuchami ze słonecznika). Z Mołdawią największą nadwyżkę Polska odnotowała w handlu mięsem i podrobami oraz przetworami z kakao, a deficyt – w handlu napojami alkoholowymi (winami) oraz przetworami z owoców i warzyw (sokami). W przypadku Gruzji Polska uzyskiwała najwyższe

dotądnie saldo obrotów w handlu cukrem, mięsem i podrobami oraz tłuszczami zwierzęcymi. Deficyt występował z kolei w handlu napojami alkoholowymi (winami) oraz owocami i orzechami. Warto podkreślić, że Ukraina jest znaczącym eksporterem netto żywności na świecie. Dodatkowo saldo obrotów w handlu tą grupą produktów posiada także Mołdawia, natomiast Gruzja jest trwałym importerem netto żywności.

Tabela 4.3. Saldo obrotów handlowych produktami rolno-spożywczymi Polski z Ukrainą, Gruzją i Mołdawią (średnio w latach 2014-2016, w tys. USD)

Dział HS		Ukraina	Gruzja	Mołdawia
01	Zwierzęta żywe	20 959	12	157
02	Mięso i podroby	41 467	2 558	5 999
03	Ryby i owoce morza	3 216	29	516
04	Produkty mleczarskie i jaja	-5 522	1 088	1 124
05	Pozostałe produkty zwierzęce	-549	116	376
06	Żywe rośliny i kwiaty cięte	2 143	191	538
07	Warzywa	12 544	-257	1 716
08	Owoce i orzechy	41 064	-2 315	-1 606
09	Kawa, herbata, przyprawy	21 954	30	458
10	Zboża	-25 618	0	-1 438
11	Produkty młynarskie, sład, skrobia	-459	167	255
12	Nasiona i owoce oleiste	-71 774	-38	-7 293
13	Ekstrakty roślinne	773	66	26
14	Pozostałe produkty roślinne	-68 623	1	-434
15	Tłuszcze i oleje zwierzęce lub roślinne	-66 363	2 138	-1 050
16	Przetwory z mięsa i ryb	1 742	131	1 222
17	Cukry i wyroby cukiernicze	1 006	5 542	1 562
18	Kakao i przetwory z kakao	31 201	1 509	2 860
19	Przetwory zbożowe i pieczywo cukiernicze	18 052	712	448
20	Przetwory z owoców i warzyw	-5 579	794	-8 229
21	Różne przetwory spożywcze	31 039	1 461	1 818
22	Napoje bezalkoholowe i alkoholowe	2 528	-3 155	-10 847
23	Odpady i pasze dla zwierząt	-62 118	1 498	360
24	Tytoń i wyroby tytoniowe	2 849	98	24
Produkty rolno-spożywcze ogółem		-74 068	12 376	-11 438

Źródło: obliczenia własne na podstawie WITS-Comtrade.

4.3. Bariery w handlu Unii Europejskiej, Ukrainy, Gruzji i Mołdawii

4.3.1. Bariery taryfowe

Stawki celne na produkty rolno-spożywcze (według definicji WTO) w analizowanych krajach kształtowały się na zbliżonym, niezbyt wysokim poziomie. Najwyższą średnią arytmetyczną stawkę celną KNU na te produkty posiadała

w 2015 roku Mołdawia – 11,5%. Nieco niższa była stawka w Unii Europejskiej – 10,7% oraz na Ukrainie – 9,2%, natomiast najniższa w Gruzji – 6,3% (tabela 4.4). Relatywnie niski poziom stawek celnych wskazuje na wysoki stopień otwarcia poszczególnych rynków już przed podpisaniem umowy DCFTA. Niemniej jednak istnieją grupy produktów wrażliwych, na które stawki celne są wysokie, a dodatkowo duże znaczenie mają bariery pozataryfowe.

Tabela 4.4. Stawki celne KNU na produkty rolno-spożywcze w Unii Europejskiej, na Ukrainie, w Gruzji i Mołdawii w 2015 roku

Produkty	Średnia arytmetyczna stawka celna KNU (w proc.)				Maksymalna stawka (w proc.)				Udział importu bezcłowego (w proc.)			
	UE	Ukraina	Gruzja	Mołdawia	UE	Ukraina	Gruzja	Mołdawia	UE	Ukraina	Gruzja	Mołdawia
Produkty zwierzęce	15,0	10,6	8,4	15,1	111	20	12	25	17,4	18,9	5,2	14,1
Produkty mleczarskie	33,5	10,0	5,4	14,2	96	10	12	32	0	0	64,3	0
Owoce, warzywa i rośliny	10,3	9,9	9,0	12,8	146	20	12	20	15,0	55,5	10,3	8,7
Kawa i herbata	6,0	5,7	4,6	10,6	19	20	12	15	72,1	39,7	19,9	0
Zboża i produkty zbożowe	12,4	12,4	6,7	11,0	42	20	25	15	43,4	47,6	61,4	22,5
Nasiona oleiste, tłuszcze i oleje	6,0	8,3	0,1	10,1	138	30	12	20	72,8	76,7	66,1	2,8
Cukier i wyroby cukiernicze	20,2	19,4	10,6	15,0	63	50	12	15	22,7	0	53,3	0
Napoje i tytoń	19,4	7,8	18,1	12,9	135	52	328	55	21,1	24,6	0,5	0
Pozostałe produkty rolne	3,2	5,4	0,3	7,6	58	20	12	20	70,1	21,1	94,6	27,3
Bawełna	0,0	1,4	0,0	0,0	0	5	0	0	100,0	45,7	100,0	100,0
Produkty rolno-spożywcze (według WTO)	10,7	9,2	6,3	11,5	.	.	.	.	.	.	.	.
Ryby i produkty rybne	12,0	2,7	0,0	4,0	23	20	0	15	25,6	74,1	100,0	74,4

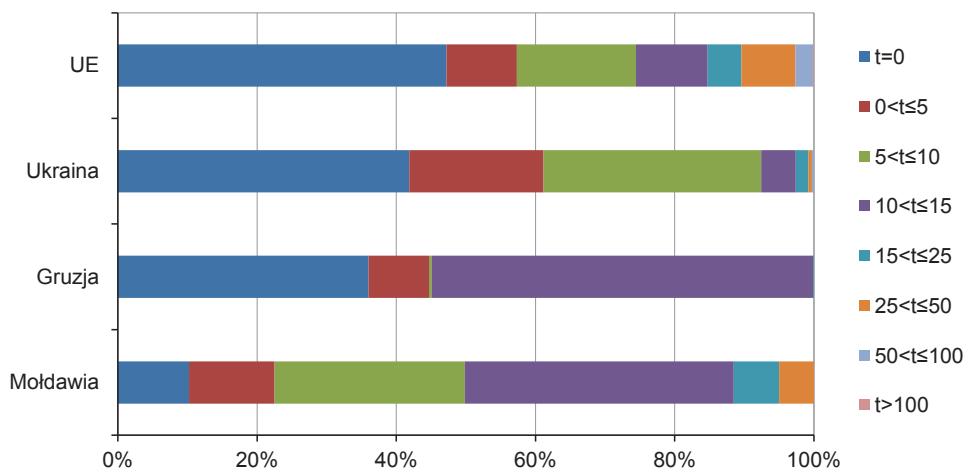
Źródło: opracowanie własne na podstawie WTO World Tariff Profiles 2016, s. 81, 85, 120 i 173.

Z analizy wartościowej struktury importu w 2015 roku wynika, że w Unii Europejskiej, podobnie jak na Ukrainie i w Gruzji około 40% importu odbywało się na zasadach bezcłowych (odpowiednio 46,7; 41,5 i 36,0%). W Mołdawii wskaźnik ten był czterokrotnie niższy i wyniósł 10,2%. W Unii Europejskiej 10% przywozu produktów rolno-spożywczych odbywało się po stawce celnej wyższej niż 25%, w Mołdawii – 5%, na Ukrainie – 0,8%, a w Gruzji – 0% (wykres 4.4).

W Unii Europejskiej relatywnie niskie cła obowiązują w imporcie produktów pochodzących z innych stref klimatycznych, m.in.: kawy, herbaty, nasion oleistych, tłuszczów i olejów. Wyższym stopniem protekcjonizmu były za to

objęte podstawowe gałęzie rolnictwa i przemysłu spożywczego. W 2015 roku najwyższe stawki obowiązywały w imporcie produktów mleczarskich (33,5%) oraz cukru i wyrobów cukierniczych (20,2%). Wysoki poziom protekcji celnej cechował również napoje i tytoń (19,4%), produkty zwierzęce (15,0%) oraz zboża i produkty zbożowe (12,4%).

Wykres 4.4. Wartościowa struktura importu rolno-spożywczego Unii Europejskiej, Ukrainy, Gruzji i Mołdawii w 2015 roku według wysokości stawek celnych (t)

Źródło: opracowanie własne na podstawie WTO World Tariff Profiles 2016, s. 81, 85, 120 i 173.

Na Ukrainie najwyższe cła importowe KNU obowiązywały na: cukier i wyroby cukiernicze (19,4%), zboża i produkty zbożowe (12,4%), produkty zwierzęce (10,6%) oraz produkty mleczarskie (10,0%). W pozostałych grupach cła były niższe niż 10%. Najniższe cła dotyczyły bawełny (1,4%) oraz ryb i produktów rybnych (2,7%). W Gruzji najwyższe stawki celne obowiązywały w imporcie napojów i tytoniu (18,1%) oraz cukru i wyrobów cukierniczych (10,6%). Bardzo niskie cła przywozowe obowiązywały na nasiona oleiste, tłuszcze i oleje (0,1%), natomiast zerowe na ryby i przetwory rybne oraz bawełnę. Z kolei w Mołdawii najwyższe cła importowe występowały w przywozie produktów zwierzęcych (15,1%), cukru i wyrobów cukierniczych (15,9%) oraz produktów mleczarskich (14,2%), natomiast najniższe w przywozie ryb – 4% i zerowe na bawełnę (tabela 4.4). Z analizy średnich stawek celnych stosowanych w imporcie produktów rolno-spożywczych przez poszczególne kraje wynika, że Unia Europejska miała znacząco wyższe cła jedynie na produkty mleczarskie oraz ryby i produkty rybne.

W praktyce jednak kraje PW objęte były preferencyjnym systemem GSP (*Generalized Schemes of Tariff Preferences*)¹⁷⁶, w ramach którego Unia Europejska przyznaje jednostronne preferencje celne krajom rozwijającym się i najmniej rozwiniętym, aby wesprzeć ich rozwój poprzez zapewnienie dodatkowych przychodów z handlu międzynarodowego¹⁷⁷. Podstawową zasadą ogólnego systemu GSP jest redukcja stawek celnych na towary wrażliwe o 3,5 pkt proc. i całkowite zniesienie stawek celnych na towary niewrażliwe. Systemem GSP objęte jest około połowy pozycji taryfowych wspólnej taryfy celnej UE odnoszących się do produktów rolno-spożywczych¹⁷⁸. Oznacza to, że jeszcze przed zawarciem DCFTA unijny import z tych krajów odbywał się na preferencyjnych warunkach, preferencje te były jednak znacznie mniejsze od tych, które przewidziane są w umowach o wolnym handlu.

4.3.2. Zakres liberalizacji

Rozwiązania zastosowane w umowie DCFTA zawartej przez UE z państwami PW w zakresie liberalizacji ceł były podobne do tych stosowanych przez UE w innych umowach¹⁷⁹. Cła w przywozie produktów najmniej wrażliwych były zniesione z dniem wejścia w życie umowy. W wielu grupach produktów przewidziano scenariusz stopniowej liberalizacji. Oznacza to, że eliminacja ceł będzie następowała po pewnym czasie, określanym jako okres przejściowy. W przywozie niektórych bardziej wrażliwych produktów ustanowiono preferencyjne kontyngenty taryfowe. Natomiast produkty najbardziej wrażliwe dla obu stron wyłączono z liberalizacji. Ponadto w umowie DCFTA z Gruzją i Mołdawią

---

¹⁷⁶ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 978/2012 z dnia 25 października 2012 r. wprowadzające ogólny system preferencji taryfowych; <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/HTML/?uri=CELEX:02012R0978-20160101&qid=1455871043509&from=PL>.

¹⁷⁷ Ł. Ambroziak, M. Błaszczuk-Zawiła, *Czy unijne preferencje handlowe mają znaczenie? Przypadek polsko-ukraińskiej wymiany handlowej w latach 2010-2015*, „Zeszyty Naukowe Uczelni Vistula” 2016, seria: Ekonomia XI, nr 47(2), s. 19-33.

¹⁷⁸ Ł. Ambroziak, *Wpływ umowy o wolnym handlu Unia Europejska–Ukraina na polski import rolno-spożywczy z Ukrainy*, „Studia i Prace Wydziału Nauk Ekonomicznych i Zarządzania Uniwersytetu Szczecińskiego” 2017, nr 49/2, s. 11.

¹⁷⁹ Por. M. Bułkowska, *Umowy o wolnym handlu UE z Koreą Południową, Singapurem i Wietnamem*, [w:] I. Szczepaniak (red.), *Konkurencyjność polskich producentów żywności i jej determinanty (2)*, seria „Monografie Programu Wieloletniego 2015-2019”, nr 38, IERiGŻ-PIB, Warszawa 2016, s. 122-145; Ł. Ambroziak, M. Bułkowska, *Całościowe Gospodarze i Handlowe Porozumienie z Kanadą (CETA) oraz Transatlantyckie Partnerstwo w dziedzinie Handlu i Inwestycji (TTIP) a konkurencyjność polskich producentów żywności*, [w:] I. Szczepaniak (red.), *Konkurencyjność polskich producentów żywności i jej determinanty (1)*, seria „Monografie Programu Wieloletniego 2015-2019”, nr 11, IERiGŻ-PIB, Warszawa 2015, s. 88-113.

Unia Europejska wprowadziła dla niektórych produktów cenę wejścia lub mechanizm przeciwdziałający obchodzeniu ceł, mający na celu zapobieganie nadmiernemu wykorzystywaniu udzielonych preferencji.

Ukraina

Z dniem 23 kwietnia 2014 roku Unia Europejska zniósła cła na 66% linii taryfowych obejmujących produkty rolno-spożywcze sprowadzane z Ukrainy. W przypadku 15% linii taryfowych zerowe stawki celne obowiązywały już wcześniej na mocy klauzuli najwyższego uprzywilejowania (KNU). Oznacza to, że bezcłowy dostęp do rynku unijnego łącznie uzyskało 81% linii taryfowych obejmujących ukraińskie produkty rolno-spożywcze. W przypadku produktów bardziej wrażliwych założono, że eliminacja ceł będzie następowała w trzech lub siedmiu równych ratach, zwanych okresami przejściowymi. Objęły one niektóre ryby oraz większość przetworów rybnych sprowadzanych z Ukrainy. W przypadku produktów objętych systemem cen wejścia eliminacja ceł dotyczyła tylko komponentu *ad valorem*. Rozwiązanie takie zastosowano w przywozie niektórych warzyw (m.in. świeżych ogórków i pomidorów), owoców (m.in.: pomarańczy, mandarynek, cytryn, winogron, jabłek i gruszek) oraz przetworów z owoców (m.in. koncentratu winogronowego i moszczu winogronowego).

W przypadku najbardziej wrażliwych produktów, m.in.: zbóż i przetworów zbożowych, wieprzowiny, drobiu, mleka, mleka w proszku, miodu, czosnku, koncentratu winogronowego i jabłkowego, papierosów, przewidziano utworzenie bezcłowych kontyngentów taryfowych (wyrażonych wagowo). Objęto nimi 33 grupy produktów rolno-spożywczych reprezentujących 14% linii taryfowych w przywozie z Ukrainy (tabela 4.5). Kontyngenty te mają charakter roczny i przewidują stałą wielkość importu bądź też jej stopniowe powiększanie w kolejnych 5 latach (począwszy od 2017 roku). Ponadto Ukraina może cały czas korzystać z kontyngentów udzielanych przez UE w ramach zobowiązań wynikających z członkostwa w WTO, które są przeznaczone dla wszystkich krajów trzecich (*erga omnes*)¹⁸⁰. Po wyczerpaniu kontyngentu w danym roku import określonego towaru zostaje obciążony cłem (według zewnętrznej taryfy celnej), co obniża konkurencyjność cenową ukraińskich towarów na rynku europejskim.

Ukraina z dniem wejścia w życie umowy DCFTA zniósła cła na 16% linii taryfowych obejmujących produkty rolno-spożywcze sprowadzane z Unii Europejskiej. Wcześniej zerowe stawki celne obowiązywały w przypadku 19% takich linii. Oznacza to, że począwszy od 2016 roku bezcłowy przywóz produktów z UE na Ukrainę objął zaledwie 35% linii taryfowych. Dla trzech grup najbar-

¹⁸⁰ Ł. Ambroziak, *Wpływ umowy...*, op. cit., s. 9-22.

dziej wrażliwych produktów wprowadzono kontyngenty taryfowe, tj. na: mięso wieprzowe, mięso drobiowe i drobiowe produkty mięsne oraz cukry (tabela 4.6). Dla pozostałych produktów wprowadzono szereg okresów przejściowych (maksymalnie siedmioletnich). Przewidziano również częściowe obniżki ceł (o 20, 30, 50 lub 60%) w okresie pięciu, siedmiu lub dziesięciu lat (tabela 4.7).

Tabela 4.5. Bezcełowe kontyngenty taryfowe w przywozie produktów z Ukrainy do UE na mocy umowy DCFTA

Produkty	Roczna kwota (w tonach)	Stopień wykorzystania w 2016 roku (w proc.)
Mięso wołowe	12 000	0
Mięso wieprzowe	20 000 + 20 000	0
Mięso owcze	1 500 – 2 250	0
Mięso drobiowe i drobiowe produkty mięsne	16 000 – 20 000 + 20 000	100
Mleko, śmietana, mleko zagęszczone i jogurty	8 000 – 10 000	0
Mleko w proszku	1 500 – 5 000	30
Produkty przetworzone z mleka sfermentowanego	2 000	0
Masło i produkty mleczarskie do smarowania	1 500 – 3 000	46
Przetworzone produkty z masła	250	0
Jaja i albuminy	1 500 – 3 000 + 3 000	0
Miód	5 000 – 6 000	100
Czosnek	500	10
Kukurydza cukrowa	1 500	1
Grzyby	500 + 500	0
Pszenvica zwyczajna, mąki i granulki	950 000 – 1 000 000	100
Jęczmień, mąka i granulki	250 000 – 350 000	100
Owies	4 000	100
Kukurydza, mąka i granulki	400 000 – 650 000	100
Kasza i mączka z jęczmienia	6 300 – 7 800	100
Słód i gluten pszenicy	7 000	100
Skrobie	10 000	19
Cukry	20 070	100
Inne cukry	10 000 – 20 000	59
Produkty z cukru przetworzonego	2 000 – 3 000	17
Produkty z mleka pełnotłustego	300 – 500	24
Produkty ze zboża przetworzonego	2 000	3
Koncentrat pomidorowy	10 000	100
Sok z winogron i jabłkowy	10 000 – 20 000	100
Syropy cukrowe	2 000	0
Przetwory spożywcze	2 000	0
Alkohol etylowy	27 000 – 100 000	7
Otręby, śruta i pozostałości	16 000 – 21 000	43
Papierosy	2 500	0

Źródło: opracowanie własne na podstawie umowy DCFTA: Układ o stowarzyszeniu między Unią Europejską i Europejską Wspólnotą Energii Atomowej oraz ich państwami członkowskimi, z jednej strony, a Ukrainą, z drugiej strony, Dz. Urz. UE, L 161/3 z 29.05.2014, [http://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/PDF/?uri=CELEX:22014A0529\(01\)&from=PL](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/PDF/?uri=CELEX:22014A0529(01)&from=PL) (dostęp: 25.09.2017) oraz Zintegrowanej Taryfy Celnej UE (TIRAC 2017), http://ec.europa.eu/taxation_customs/dds2/taric/taric_consultation.jsp?Lang=en&SimDate=20170101 (dostęp: 28.09.2017).

Tabela 4.6. Bezcłowe kontyngenty taryfowe w przywozie produktów z UE na Ukrainę na mocy umowy DCFTA

Produkty	Roczna kwota (w tonach)
Mięso wieprzowe	10 000
Mięso drobiowe i drobiowe produkty mięsne	8 000 – 10 000
Cukry	30 000 – 40 000

Źródło: opracowanie własne na podstawie umowy DCFTA: Układ o stowarzyszeniu między Unią Europejską... a Ukrainą, op. cit.

Tabela 4.7. Redukcja cel na wybrane produkty rolno-spożywcze UE eksportowane na Ukrainę

Etapy redukcji cel	Produkty
Po 1 roku	grzyby, niektóre nasiona (z lucerny, buraki pastewne, brukiew), łuski kakao
Po 2 latach	skórki z owoców cytrusowych lub melonów, soki owocowe
Po 3 latach	bydło żywe, owce, kaczki, gęsi, króliki, wołowina, jagnięcina, niektóre gatunki ryb, niektóre warzywa i owoce, herbata, gluten pszenny, niektóre tłuszcze i oleje, melasy trzcinowe, wybrane przetwory z owoców i warzyw, różne przetwory spożywcze (sos sojowy, ketchup), napoje alkoholowe, papierosy
Po 5 latach	konie, osły, muły, indyki, perliczki, mięso z kóz, niektóre gatunki ryb, sery, niektóre warzywa i owoce, kawa, mate, zboża, mąki, niektóre oleje roślinne, niektóre przetwory rybne, wybrane wina
Po 7 latach	mięso drobiowe, niektóre ryby, niektóre produkty mleczarskie, w tym mleko dla niemowląt, trzcina cukrowa, niektóre przetwory z mięsa i ryb, tytoń
Obniżka o 20% w ciągu 5 lat	tłuszcze i podroby mięsne, niektóre produkty mleczarskie (mleko, śmietana, masło), miód, kukurydza cukrowa, niektóre owoce (jabłka, morele, wiśnie i czereśnie), skrobie, niektóre nasiona (soja, buraki cukrowe, szyszki chmielowe), makuchy oraz alkohol etylowy
Obniżka o 30% w ciągu 5 lat	masło, oleje roślinne
Obniżka o 50% w ciągu 5 lat	niektóre przetwory z ryb
Obniżka o 60% w ciągu 5 lat	niektóre odpady z ryb
Obniżka o 50% w ciągu 7 lat	świnie żywe, niektóre podroby i tłuszcze zwierzęce, jogurty, serwatka, niektóre przetwory z mięsa
Obniżka o 20% w ciągu 10 lat	niektóre gatunki ryb i owoców morza
Obniżka o 50% w ciągu 10 lat	kielbasy

Źródło: opracowanie własne na podstawie umowy DCFTA: Układ o stowarzyszeniu między Unią Europejską... a Ukrainą, op. cit.

Unia Europejska w większym stopniu otworzyła swój rynek na import z Ukrainy, wprowadzając już w 2014 roku jednostronne preferencje. Niemniej jednak zarówno UE, jak i Ukraina zachowały ochronę najbardziej wrażliwych produktów, wprowadzając z obu stron m.in. bezcłowe kontyngenty taryfowe.

Przez pierwsze lata funkcjonowania kontyngentów taryfowych na towary rolne Ukraina wykorzystywała je w bardzo różnym stopniu. Kilka kontyngentów taryfowych nie zostało w ogóle wykorzystanych.

W 2016 roku Ukraina wykorzystwała przyznane jej kontyngenty na: zboża i produkty zbożowe, cukier, miód, koncentrat pomidorowy, sok z winogron i jabłek, a także mięso drobiowe. Nie skorzystała natomiast z kontyngentów na mięso wołowe, wieprzowe czy też mleko. Może to świadczyć o niedostosowaniu towarów ukraińskich do norm i standardów unijnych w zakresie bezpieczeństwa i jakości żywności oraz niskiej konkurencyjności i braku doświadczenia na rynku europejskim. Eksport z Ukrainy towarów rolnych, które już obecnie spełniają normy unijne, jak np. miód naturalny, w szybkim czasie wyczerpuje względnie niskie kontyngenty taryfowe¹⁸¹.

Gruzja

Na mocy umowy DCFTA UE–Gruzja w imporcie Gruzji z UE zniesiono wszystkie należności celne. UE zniosła cła na wszystkie produkty z wyjątkiem czosnku. W przywozie czosnku ustanowiono bezcłowy kontyngent taryfowy w wysokości 220 ton. Poza kontyngentem import czosnku odbywał się po stawce KNU. Dodatkowo w przywozie do UE niektórych owoców i warzyw wprowadzono cenę wejścia¹⁸², a kolejne piętnaście kategorii produktów zostało objętych mechanizmem przeciwdziałającym obchodzeniu ceł (tabela 4.8). W ramach tego mechanizmu dla każdej kategorii takich produktów przyjęto średnią roczną wielkość przywozu z Gruzji do Unii Europejskiej, określaną jako wartość progowa. W sytuacji, gdy przywóz osiągnie 80% wartości progowej, Gruzja jest zobowiązana do przedstawienia UE uzasadnienia dotyczącego zdolności do wytworzenia danych produktów przeznaczonych na wywóz do Unii Europejskiej w ilości większej niż określona w umowie. W przypadku braku takiego uzasadnienia UE może zawiesić preferencyjne traktowanie tych produktów.

Gruzja, która posiada słabo rozwinięty sektor rolno-spożywczy oraz jest importerem netto żywności, całkowicie otworzyła swój rynek dla produktów rolno-spożywczych z UE. Unia Europejska zaś zachowała ochronę najbardziej wrażliwych produktów, wprowadzając mechanizm uniemożliwiający bezpodstawne wykorzystanie przyznaných preferencji.

---

¹⁸¹ J. Piotrowski, *Wpływ umowy o wolnym handlu Unii Europejskiej z Ukrainą na import polski – wstępna ocena*, „Unia Europejska.pl” 2016, nr 6, s. 27-38.

¹⁸² Były to: pomidory, ogórki, karczochy, cukinia, pomarańcze, klementynki, monrealesy i satsumy, mandarynki, tangeryny, tangele, cytryny, winogrona, jabłka, gruszki, morele, wiśnie, czereśnie, nektaryny, brzoskwinie, śliwki, sok winogronowy, koncentrat winogronowy, moszcz gronowy.

Tabela 4.8. Produkty objęte mechanizmem przeciwdziałającym obchodzeniu cel w przywozie z Gruzji do UE

Produkty	Wartość progowa (w tonach)
Mięso wołowe, wieprzowe i z owiec	4 400
Mięso drobiowe	550
Wyroby mleczarskie	1 650
Jaja w skorupkach	6 600
Jajka i albuminy	330
Grzyby	220
Zboża	200 000
Słód i gluten pszenicy	330
Skrobie	550
Cukry	8 000
Otręby, śruta i inne pozostałości	2 200
Kukurydza cukrowa	1 500
Cukier przetworzony	6 000
Zboża przetworzone	3 300
Papierosy	500

Źródło: opracowanie własne na podstawie umowy DCFTA: Układ o stowarzyszeniu między Unią Europejską i Europejską Wspólnotą Energii Atomowej oraz ich państwami członkowskimi, z jednej strony, a Gruzją, z drugiej strony, Dz. Urz. UE, L 261/4 z 30.08.2014, <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32014D0494&from=PL> (dostęp: 25.09.2017).

Mołdawia

W umowie DCFTA UE–Mołdawia Unia Europejska zniósła cła na wszystkie produkty rolno-spożywcze, z wyjątkiem: pomidorów, czosnku, winogron, jabłek, śliwek oraz soku i koncentratu winogronowego, na które zostały wprowadzone bezcłowe kontyngenty taryfowe (tabela 4.9). Dodatkowo w przywozie do UE niektórych owoców i warzyw wprowadzono cenę wejścia (ogórki, karczochy, cukinie, pomarańcze, klementynki, monrealesy i satsumy, mandarynki, tangeryny, tangele, cytryny, gruszki, morele, wiśnie, czereśnie, nektaryny, brzoskwinie, moszcz gronowy), a czternaście kategorii produktów zostało objętych mechanizmem przeciwdziałającym obchodzeniu cel (tabela 4.10).

Tabela 4.9. Produkty objęte rocznym bezcłowym kontyngentem taryfowym w przywozie z Mołdawii do UE

Produkty	Wielkość (w tonach)
Pomidory	2 000
Czosnek	220
Winogrona	10 000
Jabłka	40 000
Śliwki	10 000
Sok i koncentrat winogronowy	500

Źródło: opracowanie własne na podstawie umowy DCFTA: Układ o stowarzyszeniu między Unią Europejską i Europejską Wspólnotą Energii Atomowej oraz ich państwami członkowskimi, z jednej strony, a Republiką Mołdawii, z drugiej strony, Dz. Urz. UE, L 260/4 z 30.08.2014, [http://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/PDF/?uri=CELEX:22014A0830\(01\)&from=PL](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/PDF/?uri=CELEX:22014A0830(01)&from=PL) (dostęp 25.09.2017).

Tabela 4.10. Produkty objęte mechanizmem przeciwdziałającym obchodzeniu cel w przywozie z Mołdawii do UE

Produkty	Wartość progowa (w tonach)
Mięso świń	4 500
Mięso drobiowe	600
Produkty mleczarskie	1 700
Jaja w skorupkach	7 000
Jajka i albuminy	400
Pszenvica, mąka i granulki	75 000
Jęczmień, mąka i granulki	70 000
Kukurydza, mąka i granulki	130 000
Cukry	37 400
Zboża przetworzone	2 500
Papierosy	1 000 ton lub 1 mld sztuk
Przetworzone produkty mleczne	500
Cukier przetworzony	4 200
Kukurydza cukrowa	1 500

Źródło: opracowanie własne na podstawie umowy DCFTA: Układ o stowarzyszeniu między Unią Europejską... a Republiką Mołdawii, op. cit.

Tabela 4.11. Redukcja cel na wybrane produkty rolno-spożywcze w przywozie z UE do Mołdawii

Kategoria	Produkty
10-A (cła znoszone w 10 równych etapach rocznych, począwszy od 1 stycznia roku następnego po dniu wejścia w życie niniejszego Układu)	podroby wieprzowe solone lub wędzone, mleko w proszku, przetwory z indyków, kaczek, perliczek, wołowina peklowana
10-S (produkty objęte pięcioletnim okresem zawieszenia „standstill”, rozpoczynającym się od dnia 1 stycznia piątego roku następującego po dniu wejścia w życie niniejszego Układu)	świeże lub schłodzone podroby wieprzowe, mrożone wątroby, winogrona, jabłka, brzoskwinie, śliwki, przetwory z wołowiny zakonserwowane
3-A (cła znoszone w 3 równych etapach rocznych, począwszy od dnia 1 stycznia roku następującego po dniu wejścia w życie niniejszego Układu)	sery, makarony, musli, płatki zbożowe, gofry, wafle, nawet zawierające kakao, pomidory zakonserwowane, groch konserwowy, kukurydza cukrowa konserwowa, mieszanki warzyw zakonserwowane, mieszanki z soków owocowych
5-A (cła znoszone w 5 równych etapach rocznych, począwszy od dnia 1 stycznia roku następującego po dniu wejścia w życie niniejszego Układu)	niektóre sery (niedojrzewające), pomidory świeże, cebula, kalafior i brokuły, kapusta biała i czerwona, marchew, rzępa, buraki sałatkowe, rzodkiewka, ogórki, groch, fasola, papryka, cukinia, wiśnie, nektaryny, truskawki, porzeczki czarne, czerwone, białe i agrest, maliny, makarony, pieczywo chrupkie, słodkie herbatniki, gofry, wafle, sucharki, chleb, bułki, dżemy, galaretki z wiśni, truskawek, malin, sok pomidorowy, sok winogronowy, koncentrat winogronowy, koncentrat jabłkowy, wina

Źródło: opracowanie własne na podstawie umowy DCFTA: Układ o stowarzyszeniu między Unią Europejską... a Republiką Mołdawii, op. cit.

Mołdawia z kolei wprowadziła kontyngenty na unijną wieprzowinę oraz mięso drobiowe (4000 t), produkty mleczarskie (1000 t), przetwory z mięsa (1700 t), cukry (5400 t) oraz cukry przetworzone (640 t). W niektórych grupach produktów, obejmujących około 10% linii taryfowych, przewidziano stopniową liberalizację ceł, wprowadzając maksymalnie dziesięćipółletnie okresy przejściowe (tabela 4.11).

W umowie DCFTA z Mołdawią UE przewidziała podobne rozwiązania jak z Gruzją, znosząc wszystkie cła, zachowując jednocześnie ochronę najbardziej wrażliwych produktów, wprowadzając bezcłowe kontyngenty taryfowe, ceny wejścia dla niektórych owoców oraz mechanizm przeciwdziałania obchodzeniu ceł na czternaście kategorii produktów, w tym na mięso wieprzowe i drobiowe, produkty mleczarskie, jaja oraz zboża. Mołdawia zachowała większą ochronę swojego rynku, wprowadzając bezcłowe kontyngenty taryfowe na podstawowe produkty rolno-spożywcze sprowadzane z UE, ponadto dla bardziej wrażliwych produktów wprowadziła szereg okresów przejściowych.

4.3.3. Bariery pozataryfowe

W zawieranych przez Unię Europejską umowach o wolnym handlu regulowane są także inne kwestie niż bariery taryfowe, np. normy sanitarne i fitosanitarne (*Sanitary and Phytosanitary Standards* – SPS). Głównym celem włączenia kwestii regulujących stosowanie tych norm do zawieranych porozumień jest zminimalizowanie negatywnego oddziaływania obowiązujących środków SPS na handel przy jednoczesnym zapewnieniu ochrony życia, zdrowia ludzi, zwierząt oraz roślin. Zawierane przez UE umowy są w tym zakresie bardzo podobne. Odnoszą się one przede wszystkim do takich kwestii, jak: zbliżenie systemu regulacyjnego, uznawanie statusu stron pod względem zdrowia zwierząt i roślin, stosowanie zasady regionalizacji oraz ustanowienie mechanizmu uznawania równoważności środków otrzymywanych przez stronę.

Na mocy każdej z trzech analizowanych umów został powołany Podkomitet ds. Zarządzania Sanitarnego i Fitosanitarnego (Podkomitet SPS), który stanowi pewnego rodzaju platformę służącą wymianie informacji oraz umożliwiającą wypracowanie wspólnego stanowiska w zakresie norm, wytycznych i zaleceń w ramach poszczególnych SPS.

W umowach DCFTA środki SPS odnoszą się do norm w zakresie żywności i dodatków paszowych (tj.: dodatków do żywności, substancji pomocniczych w przetwórstwie, substancji aromatyzujących do żywności, enzymów spożywczych, jak również dodatków paszowych, materiałów paszowych, niepożądanych substancji w paszy) oraz dotyczących dobrostanu zwierząt (ogłuszania

i uboju zwierząt, transportu zwierząt, chowu zwierząt), a także innych środków, takich jak: chemikalia do odkażania żywności czy hormony wzrostu.

Istotną kwestią regulowaną przez unijne umowy w ramach SPS są warunki i postanowienia dotyczące tymczasowego zatwierdzenia przedsiębiorstw wytwarzających produkty pochodzenia zwierzęcego lub roślinnego. Zgodnie z umową partnerzy uznają kompetencje unijnych instytucji w zakresie kontrolowania i monitorowania zgodności produkcji z unijnymi wymaganiami bezpieczeństwa żywności na podstawie właściwych gwarancji dostarczonych przez stronę bez wcześniejszego przeprowadzania inspekcji na miejscu¹⁸³.

4.3.4. Reguły pochodzenia

Reguły pochodzenia (*Rules of Origin* – RoO) określają kryteria, które muszą zostać spełnione, aby dany produkt został uznany za pochodzący z danego kraju czy regionu, a eksporter mógł korzystać z preferencyjnych stawek celnych. Zgodnie z charakterem umów DCFTA, tylko produkty pochodzące od jednej ze stron mogą korzystać z preferencji, o ile spełniają określone dodatkowe wymogi.

W analizowanych trzech umowach przyjęto podobne rozwiązania dotyczące reguł pochodzenia. Za produkty pochodzące z danego kraju uważa się produkty całkowicie uzyskane w danym kraju (w tym: produkty roślinne tam zebrane oraz zwierzęta żywe tam urodzone i wyhodowane, produkty pochodzące od żywych zwierząt tam wyhodowanych) oraz produkty uzyskane w danym kraju, zawierające materiały, które nie zostały w pełni tam uzyskane, pod warunkiem, że materiały te zostały poddane wystarczającej obróbce lub przetworzeniu w Unii Europejskiej. RoO uwzględniają również zasadę *niewystarczającej obróbki lub przetworzenia*, która obejmuje m.in. czynności mające na celu zapewnienie zachowania produktów w dobrym stanie podczas transportu i składowania¹⁸⁴.

4.3.5. Oznaczenia geograficzne

Umowy o wolnym handlu regulują także kwestie związane z prawami własności intelektualnej, w tym ochronę oznaczeń geograficznych (*Geographical Indications* – GIs). Oznaczeniem geograficznym jest oznaczenie słowne, odno-

---

¹⁸³ Por. np. Załącznik VIII do rozdziału 4 Układu o stowarzyszeniu między Unią Europejską i Europejską Wspólnotą Energii Atomowej oraz ich państwami członkowskimi, z jednej strony, a Ukrainą, z drugiej strony, Dz. Urz. UE L 161/3 z 29.05.2014, [http://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/PDF/?uri=CELEX:22014A0529\(01\)&from=PL](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/PDF/?uri=CELEX:22014A0529(01)&from=PL).

¹⁸⁴ Por. np. Protokół I Dotyczący definicji pojęcia „produkty pochodzące” oraz metod współpracy administracyjnej dołączony do Układu o stowarzyszeniu między Unią Europejską... a Ukrainą, *ibid*.

szące się bezpośrednio lub pośrednio do nazwy miejsca, miejscowości, regionu lub kraju (terenu), które identyfikuje towar jako stamtąd pochodzący, jeżeli określona jakość, dobra opinia lub inne cechy są przypisywane przede wszystkim pochodzeniu geograficznemu tego towaru. Unia Europejska uznaje dwa rodzaje GIs dla środków spożywczych – chronione nazwy pochodzenia (*Protected Designation of Origin* – ChnP) i chronione oznaczenia geograficzne (*Protected Geographical Indication* – ChOG)¹⁸⁵; podobne kategorie dla win i wyrobów spirytusowych.

Ochrona GIs ma dla unijnych producentów duże znaczenie zarówno gospodarcze, jak i kulturowe, dlatego też w interesie UE leży objęcie tych nazw ochroną również na rynkach międzynarodowych. Według stanu na 27 września 2017 roku w bazie DOOR było zarejestrowanych 1350 produktów spożywczych z oznaczeniami geograficznymi (bez win i wyrobów spirytusowych). Najwięcej nazw chronionych pochodziło z Włoch (291), Francji (243) i Hiszpanii (190). W Polsce zarejestrowanych jest obecnie 28 produktów (8 ChnP i 20 ChOG)¹⁸⁶.

W ramach umów DCFTA tylko UE zapewniła sobie ochronę wybranych GIs dla produktów spożywczych; na rynku ukraińskim dla 812 produktów, mołdawskim – 853 i gruzińskim – 805 produktów. W umowach DCFTA z Ukrainą i Gruzją ochroną GIs objęto 6 produktów pochodzących z Polski, tj.: Bryndzę Podhalańską, Oscypek, Wielkopolski ser smażony, Miód wrzosowy z Borów Dolnośląskich, Andruty kaliskie oraz Rogal świętomarciński, natomiast w umowie z Mołdawią 7 produktów – oprócz ww. sześciu, także Wiśnię nadwiślańską.

Państwa Partnerstwa Wschodniego nie zastrzegły żadnego GIs odnoszącego się do produktów spożywczych, ale zapewniły ochronę GIs w kategorii win i napojów spirytusowych. W Unii Europejskiej mają być chronione oznaczenia geograficzne dwóch win ukraińskich (Soniachna Dolyna oraz Novyj Svit)¹⁸⁷, dwóch win mołdawskich – Ciumai/Чумаї oraz Românești oraz osiemnastu win gruzińskich. W trzech omawianych umowach wśród chronionych unijnych GIs znalazły się trzy produkty alkoholowe pochodzące z Polski, tj. Polska wódka, Wódka ziołowa z Niziny Północnopodlaskiej aromatyzowana ekstraktem z trawy żubrowej („żubrówka”) oraz Polish Cherry („wiśniówka”).

---

¹⁸⁵ Trzecią kategorię stanowią produkty tradycyjne, posiadające oznaczenie Gwarantowana Tradycyjna Specjalność (GTS), których produkcja nie musi być związana z określonym obszarem geograficznym, stąd nie są oficjalnie zaliczane do GIs. W Polsce obecnie zarejestrowanych jest 9 produktów GTS, natomiast w całej UE – 56.

¹⁸⁶ <http://ec.europa.eu/agriculture/quality/door/list.html?&filterReset=true> (dostęp: 27.09.2017).

¹⁸⁷ Ponadto Ukraina zastrzegła sobie prawo do stosowania w obrocie handlowym niektórych nazw, które są nazwami obszarów geograficznych na jej terytorium.

Umowy o wolnym handlu zapewniają wysoki poziom ochrony europejskich oznaczeń geograficznych produktów o dużym znaczeniu handlowym, w tym wysokiej jakości win, wódek, serów i szynek, cieszących się uznaniem konsumentów na świecie, zapobiegając ich niewłaściwemu wykorzystaniu na rynkach zagranicznych. Wydaje się jednak, że mają one większe znaczenie w przypadku krajów wysoko rozwiniętych. Pozwalają na odróżnienie produktu i zapewniają o ich wysokiej jakości, co sprzyja poprawie konkurencyjności i zwiększeniu rentowności sprzedaży. Mieszkańcy krajów PW są mniej zamożni, stąd ich popyt na droższe produkty z oznaczeniami GIs prawdopodobnie będzie ograniczony. Większe korzyści ochrona GIs może przynieść gruzińskim i mołdawskim producentom win, na które popyt w UE, w tym w Polsce, systematycznie rośnie.

4.4. Wpływ umów na konkurencyjność polskich producentów żywności

Aby ocenić wpływ analizowanych umów handlowych na konkurencyjność polskich producentów żywności, przedstawiono pozycję konkurencyjną poszczególnych państw PW oraz Polski we wzajemnej wymianie handlowej produktami rolno-spożywczymi. W ocenie pozycji konkurencyjnej tych krajów wykorzystano wskaźnik ujawnionych przewag komparatywnych (RCA)¹⁸⁸.

Z analizy pozycji konkurencyjnej Polski i Ukrainy we wzajemnym handlu rolno-spożywczym wynika, że Polska posiadała przewagi komparatywne w eksporcie na Ukrainę ($RCA > 1$) aż w 12 grupach produktów, które stanowiły około 92% polskiego eksportu rolno-spożywczego na rynek ukraiński (tabela 4.12). Najwyższe wskaźniki RCA odnotowano w eksporcie zwierząt żywych oraz mięsa i podrobów (powyżej 3,0), ale także warzyw, owoców, przetworów z warzyw i owoców oraz przetworów zbożowych i wyrobów cukierniczych. Z kolei producenci ukraińscy byli konkurencyjni na rynku polskim w eksporcie dziesięciu grup produktów, stanowiących 94% wartości eksportu. Najwyższe wskaźniki RCA uzyskała Ukraina w eksporcie na polski rynek takich produktów, jak: nasiona i owoce oleiste, przetwory z warzyw i owoce oraz tłuszcze i oleje roślinne i zwierzęce, odpady i pasze, oraz zboża. W przypadku pięciu grup produktów przewagi konkurencyjne miała zarówno Polska na rynku ukraińskim, jak i Ukraina na rynku polskim. Były to: produkty mleczarskie, owoce, przetwory z owoców i warzyw, wyroby cukiernicze oraz odpady i pasze dla zwierząt.

Ukraina była konkurencyjna na polskim rynku głównie jako dostawca surowców i półproduktów dla polskich zakładów przemysłu olejarskiego i paszowego. W tych branżach firmy z Ukrainy rywalizowały z dostawcami także z innych

---

¹⁸⁸ Zob. rozdział 2, s. 48-49.

krajów poza Polską. Można oczekiwać, że większa konkurencja w pozytywny sposób wpłynie na producentów z tych branż. Wyraźny wzrost polskiego importu produktów objętych bezcłowymi kontyngentami (m.in. miodu, koncentratu jabłkowego i pomidorowego oraz kukurydzy) z Ukrainy w latach 2013-2016 wskazuje, że ukraińscy eksporterzy również skorzystali z tych preferencji. Dalsze zwiększanie kontyngentów może jednak okazać się niekorzystne dla polskich producentów zbóż (m.in. pszenicy), szczególnie w dłuższej perspektywie. Obecnie jednak skala importu surowców rolnych, również tych objętych kontyngentami, z Ukrainy jest relatywnie niewielka i nie stanowi realnego zagrożenia dla krajowej produkcji. Z kolei zniesienie ceł na cukierki sprawiło, że stały się one na polskim rynku konkurencyjne cenowo i zaczęły stanowić zagrożenie dla krajowych producentów (szacuje się, że ukraińskie słodyczne są nawet o 30-40% tańsze od polskich)¹⁸⁹. Aby móc konkurować z tańszymi wyrobami pochodzącymi z Ukrainy, polscy producenci będą zmuszeni obniżyć koszty produkcji, co może niekorzystnie wpłynąć na jakość polskich wyrobów cukierniczych.

W eksporcie do Gruzji Polska posiadała przewagi komparatywne w jedenaście grupach produktów, z czego największe dotyczyły ekstraktów roślinnych, przetworów z owoców i warzyw, przetworów z kakao oraz wyrobów cukierniczych. Z kolei Gruzja posiadała na rynku polskim przewagi komparatywne w pięciu grupach, w tym największe w eksporcie napojów bezalkoholowych i alkoholowych (głównie win) oraz owoców i orzechów. Zarówno Polska na rynku gruzińskim, jak i Gruzja na rynku polskim uzyskiwały przewagi konkurencyjne w eksporcie przetworów z owoców i warzyw.

W handlu z Mołdawią polscy producenci posiadali przewagi konkurencyjne w eksporcie ośmiu grup produktów, w tym największe w przypadku przetworów z kakao, wyrobów cukierniczych, mięsa i podrobów, przetworów z mięsa i ryb oraz przetworów z owoców i warzyw. Z kolei Mołdawia posiadała na rynku polskim przewagi komparatywne w eksporcie dziewięciu grup produktów, w tym nasion i owoców oleistych, przetworów z owoców i warzyw, napojów bezalkoholowych i alkoholowych (win) oraz zbóż.

Wydaje się, że znacznie mniejszy wpływ na import Polski miały preferencje handlowe udzielone przez UE Mołdawii oraz Gruzji, które są wielokrotnie mniejszymi producentami i eksporterami żywności niż Ukraina. Z Mołdawii wzrósł przywóz do Polski głównie napojów alkoholowych (win i alkoholu etylowego) oraz owoców, np. malin. Z Gruzji z kolei zwiększył się przede wszystkim import win. Oznacza to, że import z obu krajów stanowi raczej uzupełnienie oferty krajowej i nie jest zagrożeniem dla produkcji krajowej. Wydaje

---

¹⁸⁹ Ł. Ambroziak, *Wpływ umowy...*, op. cit.

się, że dalsze możliwości rozwoju polskiego eksportu istnieją na rynku gruzińskim, która jest importerem netto żywności, a jej mieszkańcy są pozytywnie nastawieni do Polski.

Tabela 4.12. Wskaźniki RCA w eksporcie rolno-spożywczym z Polski na Ukrainę, do Gruzji i Mołdawii oraz w eksporcie rolno-spożywczym z Ukrainy, Gruzji i Mołdawii do Polski (średnio w latach 2014-2016) według działów HS

Dział HS	Handel Polski z Ukrainą		Handel Polski z Gruzją		Handel Polski z Mołdawią	
	RCA w eksporcie z Polski na Ukrainę	RCA w eksporcie z Ukrainy do Polski	RCA w eksporcie z Polski do Gruzji	RCA w eksporcie z Gruzji do Polski	RCA w eksporcie z Polski do Mołdawii	RCA w eksporcie z Mołdawii do Polski
01	3,55	0,04	0,12	0,00	0,28	0,00
02	3,08	0,06	1,10	0,10	2,30	0,00
03	0,11	0,01	0,06	0,00	0,51	0,00
04	1,50	1,90	1,43	0,00	0,85	1,88
05	0,60	1,03	0,90	0,00	1,58	0,00
06	0,39	0,12	1,77	0,00	0,93	0,00
07	2,36	0,84	0,08	4,96	1,65	0,04
08	2,20	1,56	0,85	19,46	0,27	4,18
09	1,34	0,05	0,13	0,51	0,66	3,07
10	0,03	4,93	0,00	0,00	0,00	9,70
11	0,48	0,64	0,52	1,75	0,22	0,00
12	0,17	13,22	0,10	0,38	0,24	40,52
13	0,43	0,22	6,34	0,00	0,55	0,00
14	0,75	81,85	0,68	0,00	12,12	16,87
15	0,07	5,46	1,18	0,00	0,05	2,43
16	0,24	0,00	0,40	0,00	1,79	0,00
17	1,33	1,43	2,22	0,00	2,56	6,24
18	1,70	0,22	2,25	0,00	2,62	0,76
19	2,09	0,26	0,90	0,00	0,27	0,07
20	2,36	10,13	2,27	1,96	1,73	35,27
21	1,17	0,41	1,77	0,14	0,67	0,32
22	0,37	0,70	1,13	66,42	0,10	34,78
23	2,28	5,31	2,21	0,00	0,59	0,57
24	0,10	0,02	0,06	0,00	0,02	0,59
Ogółem	1,05	2,30	1,07	4,82	0,80	5,29

Uwaga: opis działów jak w tabeli 4.3.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych WITS-Comtrade.

Mimo wielu obaw, również w przypadku Ukrainy, wzrost importu nastąpił tylko w przypadku niektórych grup produktów, takich jak miód, koncentrat pomidorowy, koncentrat jabłkowy, na które UE przydzieliła bezcłowe kontyn-

genty taryfowe. W przypadku produktów, dla których ukraińscy eksporterzy uzyskali bezcłowy dostęp do rynku unijnego w największym stopniu wzrósł import: oleju rzepakowego i słonecznikowego, mrożonych borówek i malin oraz cukierków niezawierających kakao i cukierków czekoladowych. Oznacza to, że udzielenie preferencji celnych poprawiło dostęp do rynku unijnego, w tym polskiego, jedynie dla niektórych grup towarów oraz nie spowodowało realnego zagrożenia dla produkcji krajowej.

Większych efektów tych umów można się spodziewać w perspektywie długookresowej, zwłaszcza że przedsiębiorstwa, szczególnie te związane z produkcją zwierzęcą, potrzebują czasu, żeby przystosować się do standardów i reguł obowiązujących na unijnym rynku. Rozwój nowoczesnego przetwórstwa na Ukrainie może w przyszłości poważnie zagrozić sektorowi rolno-spożywczemu w UE, w tym w Polsce. Ukraińscy producenci rolni i przedsiębiorstwa przemysłu spożywczego będą musieli ponieść koszty dostosowania się do norm i standardów unijnych w dziedzinie przepisów weterynaryjnych, sanitarnych i bezpieczeństwa żywności. To, jak będą przebiegać reformy mające na celu doprowadzenie ukraińskiego ustawodawstwa do zgodności z wymogami unijnymi, będzie zależało nie tylko od kwestii gospodarczo-ekonomicznych, ale też politycznych¹⁹⁰.

4.5. Podsumowanie

Podpisanie umów DCFTA z Unią Europejską otwiera nowe możliwości dla krajowych producentów produktów rolno-spożywczych oraz stwarza możliwości osiągnięcia korzyści w związku z liberalizacją handlu dla obu stron. Umowy te mają działanie długoterminowe, a ich pozytywny efekt jest uzależniony przede wszystkim od tego, czy kraje Partnerstwa Wschodniego rzeczywiście przyjmą zawarte tam regulacje unijne, a potem je wdrożą.

Bliskość geograficzna, więzi kulturowe, społeczne i historyczne powodują, że Polska i Ukraina są dla siebie ważnymi partnerami handlowymi. Pomimo wprowadzenia wielu ułatwień we wzajemnym handlu, w ostatnich latach nastąpił jednak spadek obrotów handlowych między tymi krajami. Możliwość rozwoju eksportu polskich towarów ograniczało głównie osłabienie ukraińskiej waluty oraz kryzys gospodarczy na Ukrainie. Z kolei osłabienie hrywny i obniżka unijnych ceł, sprzyjające importowi z Ukrainy, nie spowodowały „zalania” polskiego rynku produktami z Ukrainy. Głównym czynnikiem utrudniającym ukraińskim producentom ekspansję eksportową jest konieczność poniesienia kosztów dostosowania się do norm i standardów unijnych w zakresie przepisów

---

¹⁹⁰ A. Adarov, P. Havlik, *Benefits and Costs of DCFTA: Evaluation of the Impact on Georgia, Moldova and Ukraine*, The Vienna Institute for International Economic Studies 2016.

sanitarnych i bezpieczeństwa jakościowego żywności. Ponadto najbardziej wrażliwe produkty, których Ukraina jest znaczącym producentem (m.in. zboża), zostały objęte przez Unię Europejską bezcłowymi kontyngentami taryfowymi. Wprawdzie import poza kontyngentem jest możliwy, ale po stawce celnej KNU, co obniża konkurencyjność cenową ukraińskich towarów na rynku europejskim.

Polska sprowadza z Ukrainy przede wszystkim zboża i nasiona oleiste, które stanowią surowiec dla polskiego przemysłu olejarskiego i paszowego. Oznacza to, że główne pozycje w przywozie z Ukrainy mają w większości charakter komplementarny, a nie konkurencyjny dla polskich producentów rolnych i przetwórców. Biorąc jednak pod uwagę potencjał produkcyjny rolnictwa i przemysłu spożywczego Ukrainy, zniesienie ceł (np. na słodycze) lub zwiększenie kontyngentów na niektóre produkty (np. zboża, w tym pszenicę) może w dalszej perspektywie stanowić zagrożenie dla interesów polskich producentów.

Z perspektywy Polski zarówno Gruzja, jak i Mołdawia nie są znaczącymi partnerami handlowymi. Dla wielu polskich firm wejście na rynek gruziński i mołdawski może być jednak częścią strategii dywersyfikacji eksportu, która ma na celu zmniejszenie ich zależności od sprzedaży do państw członkowskich Unii Europejskiej. Systematyczny wzrost polskiego eksportu na rynek gruziński w ostatnich latach może świadczyć o tym, że polskie produkty są konkurencyjne na rynku gruzińskim, a Gruzini przyjaźnie nastawieni do produktów pochodzących z Polski. Polska sprowadza z Gruzji, podobnie jak z Mołdawii, głównie wino oraz orzechy, warzywa i owoce, które stanowią uzupełnienie oferty krajowej.